

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Висновки

Дослідження стану аграрного сектору України дозволило виявити проблеми, які потребують вирішення та усконалення стратегії розвитку аграрного сектору. Проаналізовані результати впровадження в 2013 році стратегії аграрного розвитку і виявлено негативну динаміку обсягів сільськогосподарського виробництва, а також урожайності багатьох культур за аналізований період (2014–2015 роки).

Список використаної літератури

1. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року».
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>

А.С. ІВАНЧЕНКО,

студентка, Національний університет харчових технологій,

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО,

к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій

Стан та тенденції українського експорту аграрного сектору на європейському ринку

У сучасних умовах розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів входження України до світової економічної спільноти є досить важливим пріоритетом розвитку країни. Тому відносини з Європейським Союзом набувають для України особливого значення при визначенні власних перспектив і напрямів підвищення рівня міжнародних торгівельних комунікацій та конкурентоспроможності продукції вітчизняної економіки загалом та аграрного сектору зокрема.

Ключові слова: європейський ринок, аграрний сектор, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, безмитна квота, зовнішньоторговельний оборот, європейський стандарт, іноземні інвестиції.

А.С. ІВАНЧЕНКО,

студентка, Национальный университет пищевых технологий,

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО,

к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий

Состояние и тенденции украинского экспорта аграрного сектора на европейском рынке

В современных условиях развития глобализационных и интеграционных процессов вхождение Украины в мировое экономическое сообщество является достаточно весомым приоритетом развития страны. Поэтому отношения с Европейским союзом приобретают для Украины особое значение при определении собственных перспектив и направлений повышения уровня международных торговых коммуникаций и конкурентоспособности продукции отечественной экономики в целом и аграрного сектора в частности.

Ключевые слова: европейский рынок, аграрный сектор, внешняя торговля, экспорт, импорт, беспошлинная квота, внешнеторговый оборот, европейский стандарт, иностранные инвестиции.

A. IVANCHENKO,

student, National University of Food Technologies,

Y. LEVCHENKO,

candidate of economic sciences, National University of Food Technologies

In modern conditions of globalization and integration processes Ukraine's entry into the global economic community is important enough priority of the developing of country. Therefore, the relations with the European Union acquire a special significance to Ukraine in determining of own perspectives and ways of increasing the level of international trade communication and competitiveness of the national economy in general and the agricultural sector in particular.

Keywords: European market, agrarian sector, foreign trade, export, import, duty-free quota, external trade, European standard, foreign investments.

Постановка проблеми. Розширення доступу до зовнішніх ринків Європейського Союзу та налагодження стійких взаємовигідних торговельних відносин компенсують для вітчизняних товаровиробників негативні наслідки різко-го спаду купівельної спроможності всередині країни. В майбутньому розширення експорту українських товарів на західноєвропейський ринок може стати одним із головних факторів прискореного росту валового внутрішнього продукту України. Тому запорукою досягнення зазначених вище результатів є комплексний аналіз стану та тенденцій, що склалися у сфері зовнішньоторговельної діяльності України

з альянсом, зокрема в аграрному секторі, стрімкий розвиток якого є надзвичайно вигідним для вітчизняної економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні дослідження інтеграційних процесів до Європейського Союзу та економічних проблем, пов'язаних з ними знайшли своє відображення у наукових працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як Б. Колер-Кох, Г. Волес, О.М. Кириченко, Ю.В. Макогон, Г.Н. Климко, О.О. Пономаренко, Ю.В. Мислюк, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський, В.О. Філіпчук та ін.

Метою статті є аналіз сучасного стану та тенденцій зовнішньоторговельних відносин України з Європейським Со-

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

юзом, виявлення проблем та перспективних напрямів розвитку міжнародних торговельних комунікацій.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо експортну діяльність вітчизняних аграрних підприємств на європейському ринку за 2014–2015 роки та визначимо основні проблеми їх адаптації до процесу євроінтеграції.

Україна займає перше місце у світі за експортом соняшникової олії, третє – за експортом зернових, п'яте та восьме – з експортом яєць та курятини. Європейський ринок – найбільший у світі, але попит на продукцію українських аграріїв недостатньо високий. Частка України на ньому становить лише 4% (передові експортери – Бразилія та США забезпечують 10–15% ринку).

226 українських виробників експортують продукцію на європейський ринок: 61 з них – промисловий пух, 41 – технічний казеїн, 34 – шкури тварин, 29 – корм для декоративних тварин, 22 – мед та продукцію бджільництва, 15 – рибу та рибні продукти, 4 – курятину, 2 – яйця та яєчні продукти, 18 – іншу аграрну продукцію [2].

Так, вітчизняна компанія «Зоря», яка спеціалізується на вирощенні олійного льону, зайняла свою нішу на європейському ринку та у 2014 році продала австрійській компанії 20% усього урожаю. Українська компанія «Яблуневий дар», що входить до складу групи Т.В. Fruit і виробляє сокові концентрати та соки прямого віджиму, відправляє на експорт до Польщі 75–80% продукції.

Наведені вище приклади демонструють, що деякі види української продукції агропромислового комплексу знайшли своїх прихильників в Європі.

Відомості про тенденції зовнішньоторговельних відносин України з Європейським Союзом наведено в таблиці.

Дані таблиці свідчать, що найбільшу частку в загальному обсязі українського експорту до ЄС (січень – червень 2015 року) становлять зернові культури – 12%, хоча це лише 55,8% порівняно з часткою за аналогічний період попереднього року. Частка жирів та олії становить 4%, насіння та плодів олійних – 2%, продуктів переробки овочів – 1%. За всіма вказаними позиціями також спостерігається скорочення обсягів експорту в середньому на 43%. До того ж Україна експортує на європейський ринок плоди та горіхи (0,7% від обсягу загального експорту), м'ясо та субпродукти (0,5%), молоко, яйця, мед (0,4%), цукор та цукрові кондитерські вироби (0,3%), готові зернові продукти (0,3%), алкогольні та безалкогольні напої (0,2%), а також рибу, овочі, муку та крупи, какао, тютюн (0,1%), живі дерева, готові м'ясні продукти. Зростання обсягів експорту у 2015 році порівняно з 2014 роком спостерігається лише за такими категоріями продуктів, як м'ясо та субпродукти (308,3% до 2014 року), риба (130,4%), плоди та горіхи (108,4%), борошно та крупи (180%), цукор та цукрові кондитерські вироби (180,6%), готові зернові продукти, алкогольні та безалкогольні напої (133%), тютюн (2838,3%).

Аналізуючи обсяги та структуру експорту України до ЄС, доцільно зазначити ступінь заповнення українськими агропідприємствами безмитних квот (рис. 1).

Так, на 100% використані експортні квоти на пшеницю, кукурудзу, виноградний та яблуневий сік, крупи та муку, мед. На 90% заповнені квоти на цукор та томатну пасту, на 74% – на овес. Незначно більше, ніж на половину, використані квоти на ячмінь (67%) та курятину (55%). Наразі українська влада веде переговори з європейською стороною щодо можливості розширення безмитних поставок в Європу,

Динаміка та структура обсягів зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС за товарними групами за січень–червень 2015 року

Вид продукції	Експорт, \$ тис.	% до січня–червня 2014 року	Частка в загальному обсязі експорту, %
Живий скот	111,6	39,3	0
М'ясо та субпродукти	27415,8	308,3	0,5
Риба	3246,1	130,4	0,1
Молоко, яйця, мед	21516	94,6	0,4
Інші продукти тваринного походження	2464,5	71,6	0
Живі дерева	635,6	1032,8	0
Овочі	4922,7	54,1	0,1
Плоди та горіхи	40738,3	108,4	0,7
Кава, чай	1040	425	0
Зернові культури	728865,1	55,8	12
Мука та крупи	6454	180	0,1
Насіння та плоди олійних	121140,5	53,1	5
Жири та олії	240975,4	60,6	4
Готові м'ясні продукти	643,2	98,1	0
Цукор та цукрові кондитерські вироби	17620,7	180,6	0,3
Какао	7290,2	85,2	0,1
Готові продукти із зерна	17958,3	133,6	0,3
Продукти переробки овочів	51518,7	65,1	1
Різні продукти харчування	10656,2	92,9	0,2
Алкогольні та безалкогольні напої	16461,2	132,3	0,3
Тютюн	6183,4	2838,3	0,1

Джерело: [1].

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

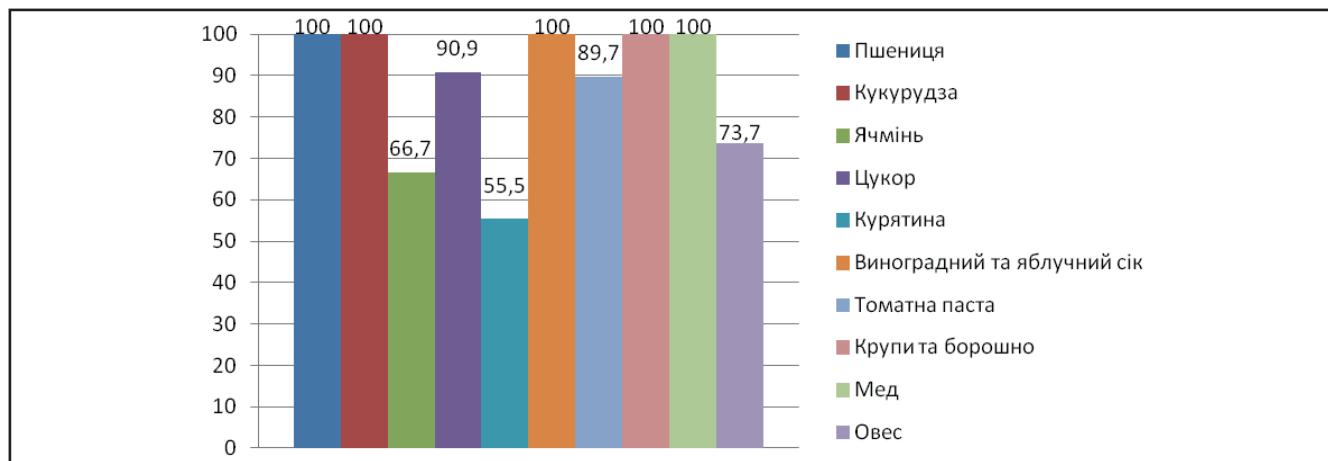

Рисунок 1. Ступінь використання українськими аграріями експортних квот ЄС, %

Розроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України [1].

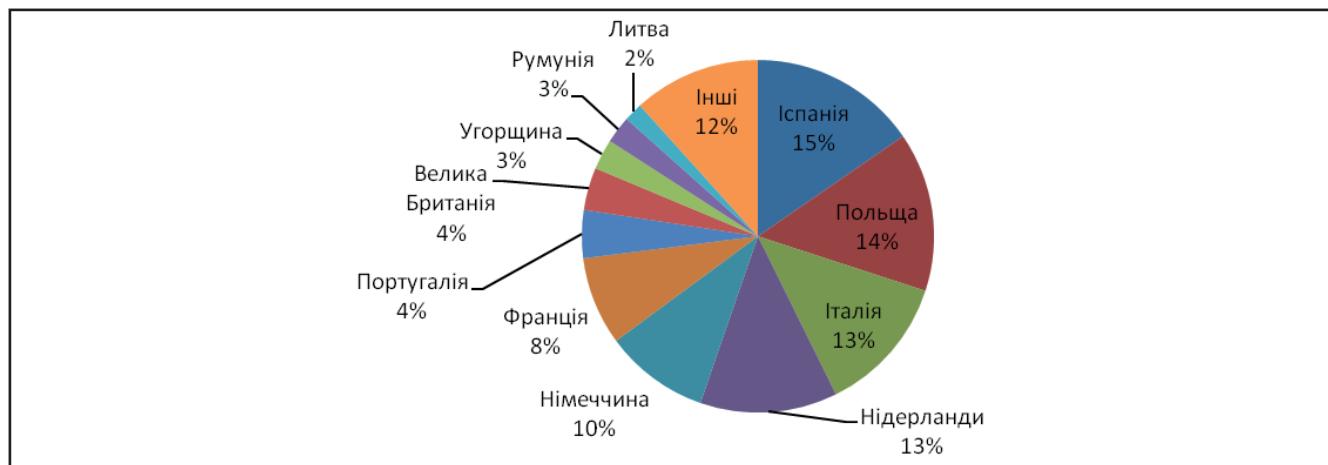

Рисунок 2. Структура обсягів зовнішньоторговельного обороту України з країнами ЄС за 2015 рік, %

Розроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України.

оскільки лише п'ята частина від всього експорту сільсько-господарської продукції не обкладається митом.

Однак не всі українські продукти входять на ринок ЄС через жорсткість європейських стандартів або через перенасиченість ринку продуктами країн-членів ЄС.

Рис. 2 демонструє структуру експортно-імпортних операцій України з країнами – членами Європейського Союзу за 2015 рік.

Отже, країнами-лідерами зовнішньоторговельного обороту України з ЄС є Іспанія, Польща, Італія, Нідерланди (від 12,6% до 15,4% від загального експорту), Німеччина, Франція, Португалія, Великобританія, Угорщина, Румунія, Литва (від 1,7 до 9,6%).

Для цілей визначення перспектив розвитку вітчизняного аграрного сектору у напрямі євроінтеграції необхідно визнати стан взаємозв'язків України та ЄС у сфері інвестування (рис. 3).

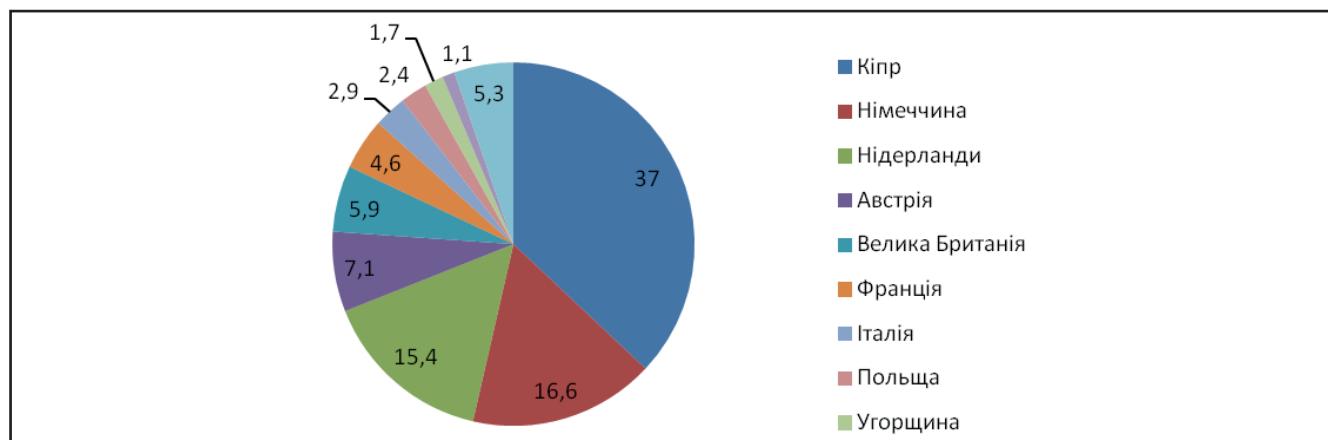

Рисунок 3. Структура прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор України з країн ЄС станом на липень 2015 року, %

Розроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України [1].

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Отже, статистичні дані демонструють, що найбільший обсяг інвестицій (37%) в аграрний сектор було отримано з Кіпру (в абсолютному вираженні – \$12274,1 млн.), а найменший – з Люксембургу (1,1%), що в абсолютному вираженні становить \$377,1 млн. Загальна сума іноземних інвестицій за зазначений період становить \$33154,9 млн.

Головною проблемою українського продовольчого експорту залишається його переважно сировинна спрямованість. Проблема переважно сировинного експорту полягає в тому, що країна на зовнішньому ринку торгує продукцією з низькою часткою доданої вартості, а імпортуює продукцією з високою її часткою. Різниця у вартостях – це транснаціональний податок, який сплачує держава – сировинний експортер. Він спрямовується на розвиток переробних галузей і створення додаткових робочих місць у країнах, які в обмін на українську сільськогосподарську сировину ввозять нам промислові напівфабрикати та готову продукцію [4].

Щодо напрямів нівелювання ризиків для зовнішньоекономічного співробітництва України з ЄС, то серед них можна виділити такі: диверсифікування географічної структури зовнішньої торгівлі, мінімізувавши залежність від окремих ринків та держав; оптимізація та забезпечення збалансованості структури вітчизняного імпорту та експорту; розробка довгострокової програми міжнародного співробітництва України з країнами-членами ЄС та провідними імпортерами вітчизняної продукції з урахуванням динаміки їх розвитку та ризиками виникнення нової фінансової кризи; використання чинника Світової організації торгівлі з метою впливу на позицію іноземних держав щодо диверсифікації зовнішньоторговельних відносин та розбудови співробітництва з Україною [3].

Європейський ринок харчових продуктів дуже ємний, але в той же час досить конкурентний та неоднорідний. Незважаючи на різноманіття сегментів, є ризик того, що навіть якісний український продукт буде ним не прийнятий. Зважаючи на це, вітчизняним виробникам при виході на ринки ЄС потрібно враховувати такі фактори:

– ринок захищений за основними продуктами харчування, але існує багато культур і продуктів, які не попадають під квотування і на які поширюються лише стандарти безпеки та якості; в основному це продукти для здорового способу життя або для споживачів, що мають специфічні потреби (органічні, вегетаріанські, низькокалорійні, дієтичні товари, а також товари з особливим вмістом окремих елементів для людей з несприйняттям окремих елементів – лактози, глю-

тену, деяких протеїнів), але які мають бути виготовлені без втрати якісних характеристик;

– іноді краще знайти партнера з ЄС, який добре розуміється на місцевій специфіці і вже має готову торгову марку, ніж виводити свій продукт на новий ринок (наприклад, краще та вигідніше укласти довгостроковий договір на поставку сировини, за рахунок чого істотно знизити ризики інвестування в освоєння нової технології чи купівлю високовартісного обладнання);

– участь у виставках – найбільш простий спосіб оцінити потенціал ринку, дізнатись вимоги до якості сировини та знайти бізнес-партнерів. Є приклади українських компаній, які поверталися з виставок з успішно укладеними контрактами на поставку продукції [2].

Висновки

Дослідження проблеми зовнішньої торгівлі продукцією аграрного сектору на європейському ринку дозволило виявити, що вітчизняний експорт, з одного боку, обмежений квотами, які залишились на найпопулярніші українські продукти, а з іншого – високими технічними вимогами, що висуває ЄС. Тому закономірно, що обсяг реалізованої на експорт agrопромислової продукції має тенденцію до скорочення – в середньому на 15%. Тому було визначено перелік рекомендацій, виконання яких дасть можливість вітчизняним агропромисловим виробникам доступ до світових ринків, інформаційних технологій, розширення участі у міжнародних інвестиційних процесах, освітніх програм допомоги, вдосконалення транспортних та телекомунікаційних систем.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електрон. ресурс]: [веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Держстат України, 1998–2016. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 19.03.2016).
2. Житнича Європы: как украинские аграрии пробираются на рынок ЄС [Електрон. ресурс]: спецпроект / М. Бровинська. – 2015. – 13 с. – Режим доступу: <http://www.liga.net/projects/agrarians/>
3. Зовнішньоекономічне співробітництво України: стан, перспективи розвитку, загрози та ризики [Електрон. ресурс]: аналітична доповідь. – Електронні дані. – Київ: 2012 Аналітичний центр «Борисфен Інтел». – Режим доступу: bintel.com.ua/ (дата звернення 19.03.2016). – <http://bintel.com.ua/uk/article/vneshekonom/>
4. Мудрак Р.П. Експорт українського продовольства: стан, тенденції, причини // Економіка України. – 2014 – №5 (630) – С. 70–79.

А.Л. БАЛАНДА,

д.е.н., професор, Бердянський університет менеджменту і бізнесу,

В.П. ПАВЛЕНКО,

д.е.н., НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України,

О.Ю. РУДЧЕНКО,

д.е.н., професор, НДЕІ Мінекономрозвитку і торгівлі України

Інституційне забезпечення державного регулювання стратегічно важливих підприємств для економіки та безпеки країни

У статті розглянуті питання функціонування стратегічно важливих підприємств для економіки та безпеки країни, вдосконалення інституційного забезпечення їх державного регулювання.

Ключові слова: стратегічно важливі підприємства, державне регулювання.